

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سلسله آداب اسلامي ۴

بسم الله الرحمن الرحيم

هدف از خوردن و آشامیدن این باشد که برای طاعت خداوند قوت بگیرد. چون در حدیثی عمر بن خطاب از پیامبر ﷺ نقل کرده است که: «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى». (به روایت بخاری).

هر عملی بستگی به نیت آن شخص دارد.

پس به خاطر رفع گرسنگی بخورید. چون در حدیثی از ابوهریره رضی الله عنه آمده است که پیامبر ﷺ فرمود: «خداوند، من از گرسنگی به تو پناه می‌برم، چون گرسنگی بدترین ننگ است، و از خیانت به تو پناه می‌برم چون خیانت بدترین همراه است». (آلوسی حدیث را حسن دانسته و آن را به سنن ابن ماجه (۲۷۲۳) ارجاع داده است).

از خوردن و نوشیدن در ظروف طلایی و نقره‌ای نهی شده است. از حذیفه رضی الله عنه نقل شده است: که از پیامبر ﷺ شنیدم که می‌گفت: «لباسهای ابریشمی و زربافت نپوشید، و در ظروف طلایی و نقره‌ای نخورید و نیاشامید، چون این ظروف در دنیا متعلق به کفار، و در آخرت متعلق به ماست». (به روایت بخاری (۵۴۲۶) و مسلم (۲۰۷۶)). (در نگهداری این ظروف اختلاف وجود دارد، و قول مشهور این است که نباید آنها نکه داشت (جمهور) و عده‌ای در آن رخصت قرار داده‌اند - فتح الباری (۹۷/۱-۹۸)).

حلال بودن غذا را بررسی کند. چون خداوند متعال فرموده است: ﴿يَتَذَكَّرُ الْأَلْبَانِ وَأَمْنُوا كُلُّوا مِنْ

طَيِّبَاتٍ مَا رَزَقْنَاكُمْ﴾. (البقره: ۱۷۲).

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید! از نعمتهای پاکیزه‌ای که به شما روزی داده‌ایم، بخورید».

از جمله آداب غذا خوردن این است که شکم خود را

به سه بخش تقسیم کنی: یک سوم برای غذا، یک سوم برای نوشیدنی و یک سوم برای نفس کشیدن. چون پیامبر ﷺ فرموده است: «آدمی چیزهای بدتر از شکمش پر نمی‌کند، چون لقمه‌ای چند که پشت انسان را راست نگه ندارد برای او کافی است، و اگر بدین قناعت نکند، پس یک سوم شکم را برای طعام، و یک سوم برای نوشیدنی، و یک سوم برای نفس کشیدن نگه دارد». (آلوسی آن را در (السلسله الصحیحه) خود صحیح دانسته است (۲۲۶۵)).

و این از جمله چیزهایی است که پیامبر ﷺ به امت خود آموخته است تا آنها را از بیماریهای خوردنیها و نوشیدنیها با خبر سازد، و فرموده که خوردن زیاد یا کم مکروه است چون باعث ضعف جسم می‌شود.

در خوردن نباید افراط کرد، چون پیامبر ﷺ فرموده است: «مؤمن در یک روده غذا می‌ریزد، ولی کافر در هفت روده غذا می‌ریزد». (بخاری (۵۳۹۳) و مسلم (۲۰۶۰) (۱۸۳)).

در نوع و گونه غذا نباید اسراف کرد، و بعضی از بزرگان حنفیه گفته‌اند: از جمله اسراف این است که چند برابر نیاز نان بر سر سفره قرار بدهد. و اسراف این است که غذاهای رنگارنگ بر سر سفره بگذارد.

شایسته است که فرد مسلمان آداب غذا خوردن را آموخته و به دیگران نیز بیاموزد. در حدیث عمر بن ابی سلمه رضی الله عنه آمده است و می‌گوید: «من غلامی بودم که رسول خدا سرپرست من بود، و من دستم را در صینی غذا این طرف و آنطرف می‌بردم، که رسول الله ﷺ به من گفت: «ای غلام ابتدا بسم الله بگو، و با دست راست بخور، و از جلو خودت غذا بخور». و این حدیث صحیح

می‌باشد. (به روایت بخاری (۵۳۷۶) و مسلم (۲۰۲۲) و لفظ از بخاری است.) نباید در مجلسی که فضلا و بزرگترها وجود دارند قبل از آنها شروع به غذاخوردن کرد چون نوعی از بی ادبی است.

نبايد با حالت تکیه دادن غذا خورد. چون پیامبر ﷺ فرموده است: «من با حالت تکیه دادن غذا نمی خورم». (به روایت بخاری (۵۳۹۸). و حالت های تکیه دادن این گونه است: زاد المعاد).

۱. تکیه دادن بر پهلوی.
۲. چهار زانو نشستن.
۳. تکیه دادن بر یکی از دست ها و با دست دیگری خوردن.
۴. تکیه دادن بر پشتی یا بالش و مانند ظالم و ستمگران نشستن.

صفت تکیه دادن؛ این است که بر هر صفتی از صفت های بالا برای غذاخوردن بنشیند. و نیز گفته اند بدنش را به یک طرف بیاندازد، نیز تکیه محسوب می شود. و همچنین پیامبر ﷺ نهی کرده است از اینکه: «با حالت دمر و درازکش بر روی زمین غذا بخورد». (پیامبر ﷺ) با حالت نشسته غذا می خورد از او ذکر می کنند که هنگام نشستن برای غذاخوردن پای راست را برمی آورد و بر ساق چپ می نشست تا به پروردگار خود تواضع داشته باشد. (و به روایت ابوداود (۳۷۷۴) و آلبنی آن را صحیح دانسته است.) وقتی غذا حاضر باشد باید آن را بر نماز مقدم داشت. چون پیامبر ﷺ فرموده است: «وقتی غذای یکی از شما آماده باشد و نماز نیز اقامه شده باشد، غذاخوردن را شروع کند و عجله نکند تا از خوردن فارغ شود». (به روایت بخاری (۶۷۴) و مسلم (۵۵۹)).

قبل و بعد از غذا دست ها را باید شست. چون پیامبر ﷺ فرموده است: «کسی که بخوابد و دستانش بوی گوشت داشته باشد و آنها را نشوید، دچار هر مشکلی که بشود فقط خودش را سرزنش می کند». (به روایت احمد (۷۵۱۵) و ابوداود (۳۸۵۲) و آلبنی آن را صحیح دانسته است.)

وقتی شخصی جنب باشد، مستحب است که برای غذاخوردن وضو بگیرد. به خاطر حدیث: «وقتی پیامبر ﷺ جنب می شد و می خواست که غذا بخورد یا بخوابد، مثل وضوی نماز وضو می گرفت». (به روایت بخاری (۲۸۶) و مسلم (۳۰۵)).

در ابتدای خوردن و نوشیدن بسم الله بگوید، و بیشتر از آن نگوید، چون که تمام احادیث صحیح که در این زمینه آمده است، بدون الرحمن الرحیم هستند. (السلسله الصحیحه (۷۱). و اگر الرحمن الرحیم را نیز بر بسم الله افزود، مشکلی نیست (شرح ریاض الصالحین، شیخ ابن عثیمین (۱۹۷/۵) با کمی تصرفات.) و بعد از غذا خداوند را شکر و سپاس گوید.

امام احمد (رحمته الله) می گوید: وقتی غذایی مشتمل بر چهار صورت باشد، کامل است؛ اسم خداوند در ابتدای آن یاد شود، و خداوند را در انتها شکرگزاری کند، و دستان زیادی در غذا او باشد (کسانی دیگری بر سفره او باشند)، و غذا او از جمله غذاهای حلال باشد. (زاد المعاد (۲۳۲/۴)). باید در اول غذا بسم الله بگوید، ولی اگر فراموش کرد باید بگوید: بسم الله اوله و آخره، یا بگوید: بسم الله فی اوله و فی آخره.

وقتی که به صورت دسته جمعی باشند باید هر کدام از

آنها شکرگذاری کنند. چون پیامبر ﷺ فرموده است: «قطعاً خداوند متعال از بنده ای راضی است که بعد از خوردن و نوشیدن خدای را سپاس می گوید». (به روایت مسلم (۲۷۳۴)).

بعد از خوردن و نوشیدن یکی از دعا های وارده را بخواند. از جمله: «الحمد لله كثيراً طیباً مبارکاً غیر مکفی ولا مودع ولا مستغنی عنه ربنا». (به روایت بخاری (۵۴۵۹). و یا بگوید: «الحمد لله الذي كفانا وآوانا غیر مکفی ولا مکفور» (صحیح الجامع (۴۷۳۱). و یا «الحمد لله الذي أطعمني هذا ورفقني من غير حول مني ولا قوة» (به روایت الترمذی (۳۴۵۸). «شکر و سپاس خدایی که این روزی را به من داد بدون اینکه در پدید آوردن آن نیرو و کوششی از طرف من به عمل بیاید». یا بگوید «الحمد لله الذي أطعم وسقى وسوغه وجعل له مخرجاً» (به روایت ابوداود (۳۸۵) و آلبنی گفته صحیح است.) و یا «اللهم أطعمت وأسقیت وأفتیت وهدیت وأحييت فله الحمد على ما أعطيت» (السلسله الصحیحه (۱۱۱/۱). و پیامبر ﷺ فرموده است: «کسی که خداوند به او طعامی بخشیده است باید بگوید: خداوندا آن را برای ما برکت قرار بده و برکت آن را زیاد بگردان چون من غذایی غیر از شیر خبر ندارم که سیرکننده باشد. (به روایت الترمذی (۳۴۵۵) و آلبنی آن را صحیح دانسته است (۳۳۸۵)).

کسی که غذای را می خورد باید نوع آن غذا را بشناسد. در حدیثی آمده است که پیامبر ﷺ «چیزی را نمی خورد تا علم به آن پیدا نمی کرد» (خرجه مسلم (۵۰۱۰)).

با دست راست بخورد و بیاشامد، و از خوردن و نوشیدن با دست چپ نهی شده است. چون پیامبر ﷺ

فرموده است: «با دست چپ غذا نخورید و نیاشامید چون شیطان با دست چپ می‌خورد» (به روایت مسلم (۲۰۱۹)). گرفتن نان با دست چپ جایز است ولی برداشتن و بخشیدن آن به دیگری به نشانه ادب، با دست راست باشد. (من فتاوی اللجنة الدائمة (الفتاوی الاسلامیه ۴/۴۵۷)).

از منبع و سرچشمه غذا سوال نکند. چون در حدیث آمده است که: «وقتی یکی از شما بر سفره برادر مسلمان خود حاضر شد و او تعارف کرد که باید از آن غذا بخورد، از منبع آن سوال نکند و اگر نوشیدنی به او تعارف کرد نیز همین طور است» (امام احمد فی مسنده (۳۹۹/۲) و علامه آل‌بانی آن را در (السلسله الصحیحه شماره ۶۲۷) صحیح دانسته است).

غذا را به طور مساوی میان حاضرین تقسیم کردن، مستحب است.

جایز است که مقداری از غذا را به همنشین خود بدهد و او را بر خود مقدم دارد.

اگر صاحب غذا ناراحت نشود جایز است که به گدا یا گربه غذا بدهد. (آداب الشرعیه (۱۸۲/۳)).

کسی که غذا می‌خورد باید از جلو غذای خود بخورد. چون پیامبر ﷺ فرموده است: «کل مما یلیک» (به روایت مسلم (۲۰۲۲)).

مستحب است که غذا خوردن را از کناره بشقاب شروع کرد نه از وسط و بالای آن. چون پیامبر ﷺ فرموده است: «در سینی‌های بزرگ غذا، از کناره‌های آن غذا بخورید و از وسط آن غذا نخورید. چون برکت غذا را کاهش می‌دهد» (به روایت ابوداود (۳۷۷۲)). پیامبر ﷺ برکت را به وسط غذا اختصاص داده است، چون بهترین قسمت

غذا وسط آن است.

در غذا خوردن مستحب است که با سه انگشت (سه انگشتی که برای خوردن به کار می‌روند عبارتند از: انگشت شست، انگشت اشاره و انگشت میانی و در کتاب: المدخل ابن حاج نیز همین مطلب آمده و گفته فقط در غذای ترید و امثال آن باید از پنج انگشت دست راست استفاده کند و این قیم:) گفته است که بهتر آن است که با سه انگشت بخورد چون متکبران با یک انگشت و آزمندان با پنج انگشت می‌خورند. بخورد و بعد آنها را بلیسد. (صفت لیسیدن: اول از انگشت میانی شروع کند و بعد انگشت اشاره و بالاخره انگشت شست. حدیث را طبرانی در معجم الاوسط ذکر کرده و گفته آنها دستمال نداشتند که با آن دستشان را تمیز کنند. (زاد المعاد - ۳۸۱/۱)). به خاطر حدیثی که کعب بن مالک از پدرش (رضی الله عنه) روایت کرده است که می‌گوید: «پیامبر ﷺ با سه انگشت غذا می‌خورد و قبل از آن که دستش را تمیز کند، آنها را می‌لیسید» (به روایت مسلم (۲۰۳۲)). حکمت لیسیدن انگشتان این است که پیامبر «به لیسیدن انگشتان و بشقاب غذا امر کرده است و فرموده که شما نمی‌دانید در کدام یک از آنها برکت وجود دارد» (به روایت مسلم (۲۰۳۳)).

آل‌بانی (رحمته الله علیه) گفته است: «جای بسی تعجب است که بعضی‌ها از خوردن با قاشق وحشت دارند، به گمان اینکه بر خلاف سنت است. در حالی که این امور عادی و طبیعی است» (السلسله الضعیفه (۱۲۰۲)).

وقتی لقمه‌ای از دست کسی افتاد، مستحب است که لقمه را برداشته و آن را پاک کرده و بخورد. چون پیامبر ﷺ فرموده است: «وقتی یکی از شما هنگام غذا خوردن، لقمه‌اش افتاد، آن را بردارد و پاک کند و بخورد و آن را برای شیطان رها نکند» (السلسله الصحیحه (۱۴۰۴)). بوسیدن نان امری مشروع نیست. همچنان که شیخ الاسلام ابن تیمیه بر آن قطعیت نهاده است.

سنت های مربوط به خرما

- ۱- روزه‌دار روزه‌اش را به وسیله خرما باز کند.
- ۲- از جمله غذاهای سحری، خرما را قرار بدهد.
- ۳- قبل از رفتن برای نماز عید فطر چند عدد خرما بخورد، و اگر تعداد خرماها فرد باشد، بهتر است.
- ۴- نهی شده از اینکه دو عدد خرما را با هم خورد، و بقیه میوه‌ها بر این قیاس می‌شود. (ابن تیمیه (رحمته الله علیه)).
- ۵- هسته خرما را با انگشت‌های میانی و اشاره بگیرد و سپس آن را بیاندازد.
- ۶- داخل خرما را بررسی نکند مگر اینکه خرما کهنه و فاسد باشد. از انس (رضی الله عنه) روایت شده که: «خرمای کهنه‌ای را نزد پیامبر ﷺ آوردند. پیامبر ﷺ آن را بررسی کرد و کرمی را از آن بیرون آورد» (ابوداود (۳۸۳۲)).
- ۷- اگر هسته خرما را میان خرماهای دیگر در یک

ظرف بیاندازد، مکروه است. (بیهقی بیان کرده و همچنین ابن‌الجوزی در (آداب الاکل) گفته است: نباید خرما و هسته آن را در یک ظرف جمع کرد. و نباید آنها را با هم در کف دستش قرار بدهد، بلکه باید هسته آن را پشت دستش قرار بدهد و بعد آن را پرت کند. (الآداب الشرعیه (۲۱۶)).

کام نوزاد را با خرما باز کند. یعنی خرما را آرام بجود و بعد آن را به اطراف و سقف دهان کودک بمالد. هر روز صبح را با خوردن هفت خرمای عجوه (نوعی خرمای از خرماهای مدینه رسول الله ﷺ) می‌باشد. شروع کند تا به اذن خداوند متعال از سموم و سحر در امان باشد. در صحیحین از سعد بن ابی‌وقاص روایت شده است که پیامبر ﷺ فرمود: «کسی که روز خود را با خوردن

هفت خرمای عجوه شروع کند، آن روز سم یا سحر ضرری به او نمی‌رساند. و بخاری افزوده است که آن روز تا شب ضرری به او نمی‌رسانند». (خرجه بخاری (۵۴۴۵) و (۵۷۶۸) و مسلم (۲۰۴۷)).

و ابوزکریا النووی (رحمته الله) این خاصیت خرمای عجوه را به خرمای مدینه اختصاص داده است. مثل خاصیت عدد هفت که جز از طریق وحی فهمیده نمی‌شود. و ابوداود در (باب فی ثمرة العجوة) آن را آورده ولی نگفته که باید خرمای مدینه باشد. (الاداب الشرعیه (۶/۳)).

مستحب است که غذا را با گرمی نخورد. چون پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرموده است: «هیچ غذایی را نخورید تا این که بخار آن تمام بشود». (آلبانی در ارواء الغلیل (۱۹۷۸) گفته صحیح است و بی‌هیچ (۲۵۸۰/۷) آن را روایت کرده است).

غذاها را با اسامی مکروه نامگذاری نکند. چون در حدیثی از ابوهریره (رضی الله عنه) روایت شده که پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرمود: «به انگور نگویید کرم، چون کرم اسم مرد مسلمان است». (صحیح مسلم (۵۸۳۰)).

از عیب گرفتن و تحقیر غذاها نهی کند چون «پیامبر (صلی الله علیه و آله) هیچ‌گاه از غذایی عیب نمی‌گفت. اگر آن غذا را دوست می‌داشت، آن را می‌خورد، و اگر از آن خوشش نمی‌آمد، آن را نمی‌خورد». (به روایت بخاری (۵۴۰۹) و نووی (رحمته الله) گفته است که از آداب موکد غذاخوردن این است که بر آن عیب نگیرد. مثل اینکه بگوید، شور و ترش است. (فتح الباری، ابن حجر (۵۴۸/۹)).

و اما اینکه پیامبر (صلی الله علیه و آله) از خوردن سوسمار خودداری کرده است، به علت این قول وی بوده که فرموده است:

اشتها ندارم، و نیز جایز است که بگوید، اشتهای این غذا را ندارم.

بهتر است که در حالت نشسته چیزی را بنوشد و پیامبر (صلی الله علیه و آله) از نوشیدن در حالت ایستاده خودداری کرده است. (انس (رضی الله عنه) روایت کرده است که پیامبر ص از نوشیدن در حالت ایستاده نهی کرده است - به روایت مسلم (۲۰۲۴) و نوشیدن در حالت ایستاده نیز جایز است به خاطر حدیث ابن عباس (رضی الله عنه) که می‌گوید: «از آب زمزم به رسول الله (صلی الله علیه و آله) دادم و او با حالت ایستاده آن را نوشید». (به روایت بخاری (۱۶۳۷)).

تنفس کشیدن در ظرف آب و دمیدن در آن مکروه است. چون پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرموده است: «وقتی که یکی از شما چیزی را نوشید. در ظرف آن نفس نکشد...». (به روایت بخاری (۵۶۳۰) و حافظ در الفتح نیز آن را آورده است (۸۰/۱۰) در این مورد احادیث بسیاری وجود دارد چون ممکن است در اثر این تنفس نوشیدنی تغییر کرده و این تغییر گاهی در اثر نفس شخص و گاهی بر اثر بدبویی دهان او و گاهی در اثر نفخ معده باشد).

مستحب است که آب را با سه جرعه نوشید، چون پیامبر (صلی الله علیه و آله) آب را با سه جرعه می‌نوشید و می‌گفت، سه بار نوشیدن انسان را سیراب و سالم نگه می‌دارد. (راوه بخاری (۴۵۶۳۱)). و یک جرعه نوشیدن نیز جایز است. چون پیامبر (صلی الله علیه و آله) حرف مردی را که می‌گفت: «من با یک جرعه سیراب نمی‌شوم». رد نکرد.

نهی شده از اینکه از لب شکسته ظرف آب نوشید، چون از ابی‌هریره (رضی الله عنه) روایت شده است: «نهی شده است از اینکه در ظرفهای شکسته آب نوشید».

مستحب است که هنگام نوشیدن شیر، با دعاهایی که در حدیث آمده، دعا کرد. از جمله دعایی که در حدیث

ابن عباس (رضی الله عنه) آمده است که پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرموده است: «وقتی یکی از شما غذایی را خورد باید بگوید: «اللهم بارک لنا فيه وأطعمنا خيراً منه» و هنگام نوشیدن شیر بگوید: «اللهم بارک لنا فيه وزدنا منه، فإنه ليس شيء

يجزي من الطعام والشراب إلا اللين». (آلبانی (رحمته الله) حدیث را حسن دانسته است. (۲۳۲)). بهورد گلو در شیر ما برکت فرما و آنرا زیاد کن، چون هیچ چیزی مانند شیر سیراب‌کننده نیست. سنت است که بعد از نوشیدن شیر، آب مضمضه کرد: چون پیامبر (صلی الله علیه و آله) بعد از نوشیدن آن مضمضه کرده است و فرموده که: «چون شیر چرب است». و ابوزکریا نوای گفته است که: علما گفته‌اند که: غیر از شیر بعد از سایر غذاها و نوشیدنیها نیز مستحب است که آب مضمضه کرد تا اثری از آنها باقی نماند که در نماز آنها را ببلعد. و نیز چسبندگی و چربها از بین برود و دهان را پاک کند. همچنین گفته‌اند که پیامبر (صلی الله علیه و آله) گوشت خورده و سپس نماز خوانده و مضمضه نکرده است. (الاداب الشرعیه (۲۱۲/۳)).

مکروه است که مستقیم از دهانه مشک آب خورد. چون از ابوهریره (رضی الله عنه) روایت شده است که پیامبر (صلی الله علیه و آله) از نوشیدن آب از دهانه مشک نهی کرده است. (به روایت بخاری (۵۶۲۷)).

مستحب است که خود ساقی (کسی که آب را به دیگران می‌دهد) آخرین نفر آب بخورد. چون پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرموده است که: «ساقی القوم آخرهم شرباً». (به روایت مسلم (۶۸۱)).

مستحب است که هنگام غذاخوردن سخن بگوید،

چون حرف نزدن ویژگی عجم است. (احیاء علوم الدین (۱۱/۲)).
پیامبر ﷺ گاهی وقتها از غذایی تعریف می کرد، مثلاً وقتی از خانواده اش پرسید که خورش چه چیزی داریم؟ گفتند خورش سرکه. فرمود بیاورید: و پیامبر شروع به خوردن آن کرد و گفت: «بهترین خورش» خورش سرکه است. (به روایت مسلم (۵۲۰۲)).

وقتی مگسی در غذا یا نوشیدنی افتاد مستحب است که مگس را به طور کلی در غذا یا نوشیدنی فرو برده و بعد آن را پرت کند. حدیثی از ابوهریره ؓ بر این سخن دلالت می کند. پیامبر ﷺ فرموده: «وقتی مگسی در غذا یا نوشیدنی شما افتاد، کل آن را در ظرف فرو برده و سپس آن را پرت کند. چون در یکی از بالهای مگس بیماری، و در بال دیگر آن شفا است (و آن را خشتی می کند).» (بخاری (۵۷۸۲)).

مستحب است که غذا را با چند نفر بخورد. چون پیامبر ﷺ فرموده است: «غذای یک نفر برای دو نفر کافی است، و غذای دو نفر برای چهار نفر کافی است، و غذای چهار نفر برای هشت نفر کافی است.» (به روایت مسلم (۲۰۵۹)).
پیامبر ﷺ به کسانی که بعد با خوردن سیر نمی شوند فرمود: «آیا شما به تنهایی می خورید؟ گفتند: بله پیامبر فرمود: «با همدیگر غذا بخورید و بسم الله بگویید، تا در آن برکت پیدا شود.» (به روایت ابوداود (۳۷۶۴) و آلبانی آن را صحیح دانسته است).

نشستن بر سر سفرهای که شراب روی آن است، حرام می باشد. چون پیامبر ﷺ فرموده است: «کسی که به خدا و روز قیامت ایمان داشته باشد، بر سفرهای که شراب

روی آن قرار دارد، نمی نشیند.» (به روایت احمد (۱۴۲۴۱)).
مکروه است که قبل از دیگران شروع به خوردن کرد، چون در حدیث خذیفه ؓ آمده است: «وقتی برای ما و رسول الله غذایی حاضر می کردند. ما به آن دست نمی زدیم تا پیامبر ﷺ شروع می کرد.

بعد از غذا خوردن مستحب است که بین دندانها را با خلال پاک کرد. ابن قیم (رحمته الله) می گوید: «خلال دندان برای لثه و دندانها مفید است و محافظ سلامتی آنها است. و بهترین چوبی که می توان برای خلال استفاده کرد چوب درخت زیتون می باشد.»
مستحب است که بشقاب را پاک کند. (الآداب الشرعیه (۱۶۱/۳)).

از جمله امری که مقتضی ادب است این است که بر سر راه غذا نخورد.

نگاه نکردن به چهره کسانی که غذا می خورند، از جمله ادب است.

از جمله آداب غذا خوردن این است که هنگام غذا خوردن نباید حرفهای پلید و زشت و خنده دار گفت.
از جمله آداب غذا خوردن این است که چیزی را از دهانش بیرون نیاورد و دوباره آنرا به داخل غذا بیاندازد و همچنین غذا را بو نکشد.
مستحب است که لقمه کوچک بگیرد و آن را خوب بجود.

جابر روایت کرده و می گوید: «عمر مرا دید که گوشت در دستم بود، گفت: جابر این چیست؟ گفتم، اشتهای گوشت داشتم، آن را خریدم. سپس عمر گفت: آیا هر

وقت احساس چیزی بکنی، آن را می خری؟ از این آیه نمی ترسی که می گوید: «أَذْهَبْتُمْ طَيِّبَتَكُمْ فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا». (الأحقاف: ۲۰).

«(به آنها گفته می شود): از طیبات و لذائذ در زندگی دنیا خود استفاده کردید و از آن بهره گرفتید».

بعضی از شرایط زشت غذا خوردن

(۱) المتشاوف: یعنی کسی که قبل از آوردن غذا گرسنگی خود را حفظ کرده و چشمانش را به در اتاق دوخته و هر کسی را که وارد اتاق می شود، می نگرد به گمان اینکه غذا در دست او است.

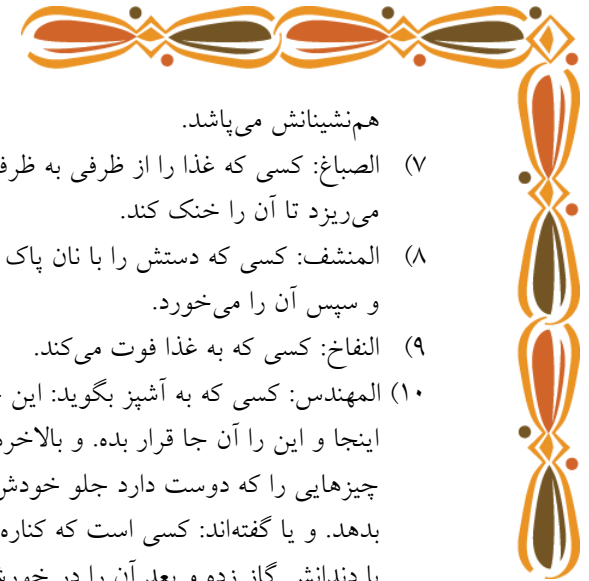
(۲) الرشاف: یعنی کسی که لقمه غذا را در دهانش گذاشته و می بلعد که صدای بلعیدن آن حسی را برای هم نشینانش ایجاد می کند که او از آن لذت می برد.

(۳) النفاض: یعنی کسی که لقمه را در دهانش گذاشته و با انگشتانش را در غذا تکان می دهد.

(۴) القسام: یعنی کسی که نصف لقمه اش را می خورد بعد نصف آن را دوباره داخل غذا می کند و می خورد.

(۵) المرنخ: کسی که لقمه را در آبگوشت خرد کرده است و هنوز لقمه اول را نخورده، لقمه دوم را حاضر می کند.

(۶) المرشش: کسی که بدون مهارت غذایی مثل مرغ را قطعه قطعه می کند و آن را به روی

هم‌نشینانش می‌پاشد.

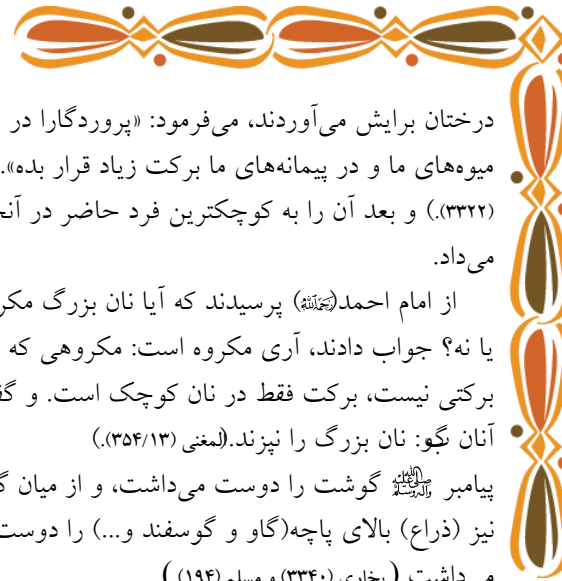
- ۷) الصباغ: کسی که غذا را از ظرفی به ظرف دیگر می‌ریزد تا آن را خنک کند.
- ۸) المنشف: کسی که دستش را با نان پاک می‌کند و سپس آن را می‌خورد.
- ۹) التفاح: کسی که به غذا فوت می‌کند.
- ۱۰) المهندس: کسی که به آشپز بگوید: این چیز را اینجا و این را آن جا قرار بده. و بالاخره چیزهایی را که دوست دارد جلو خودش قرار بدهد. و یا گفته‌اند: کسی است که کناره لقمه را با دندان‌ش گاز زده و بعد آن را در خورش می‌کند.

۱۱) الخردبان: کسی که نان را از ترس اینکه دیگری آن را بخورد، به سوی خودش می‌کشد و در طرف چپ خود می‌گذارد و خود از سمت راست می‌خورد.

۱۲) المعلق: کسی که لقمه در دستش است و قبل از آنکه آن را قورت بدهد و با این حال چشمش به لقمه دیگری است. (از کتاب (آداب الاكل والشرب فی الفقه الاسلامی) اثر حامد بن مده بن حمیدان الجدعانی (ص ۸۳) نقل شده است.)

وقتی که به یک جشن عروسی دعوت می‌شود فقط برای خوردن به آنجا نرود.

اولین ثمره درختان را باید به کوچکترین فرد حاضر در آنجا بدهد. چون در حدیث مسلم از ابوهریره رضی الله عنه روایت شده است که پیامبر صلی الله علیه و آله هنگامی که اولین ثمره

درختان برایش می‌آوردند، می‌فرمود: «پروردگارا در میوه‌های ما و در پیمان‌های ما برکت زیاد قرار بده». (مسلم (۳۳۲۲). و بعد آن را به کوچکترین فرد حاضر در آنجا می‌داد.

از امام احمد رحمته الله پرسیدند که آیا نان بزرگ مکروه است یا نه؟ جواب دادند، آری مکروه است: مکروهی که در آن برکتی نیست، برکت فقط در نان کوچک است. و گفت: به آنان بگو: نان بزرگ را نپزند. (المغنی (۳۵۴/۱۳).

پیامبر صلی الله علیه و آله گوشت را دوست می‌داشت، و از میان گوشتها نیز (ذراع) بالای پاچه (گاو و گوسفند و...) را دوست می‌داشت. (بخاری (۳۳۴۰) و مسلم (۱۹۴).

